

Umhverfisnefnd Alþingis

Nefndasvið / Eva Margrét Ævarsdóttir
150 Reykjavík

19. mars 2004

Efni: Frumvarp til laga um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu, 564 mál heildarlög.

Vísað er í bréf Alþingis dagsett 2. mars 2004.

Stjórn Landverndar getur tekið undir öll megin atriði frumvarpsins en gerir athugasemdir við eftirfarandi atriði.

4. gr.

Í 4. gr. segir að umhverfisráðherra skuli seta reglugerð um varnir gegn hverskonar mengun á vatnasviði Mývatns- og Laxár. Stjórn Landverndar telur að það eigi að vera forsenda gildistöku laganna að þessi reglugerð liggja fyrir og að fram að þeim tíma gildi eldri lög.

Rannsóknir á eðli og orsökum sveiflna í fæðukeðju Mývatns sýna að stærð og stofn silunga og anda stjórnast af fæðuframboði. Fremur vægar truflanir á vistkerfinu geta orðið til þess að mýsveiflur magnist, en mýið er undirstöðufæða í vistkerfi Mývatns og Laxár. Í tengslum við jarðvarmavirkjanir og iðnaðarstarfsemi getur verið talsverð hætt á mengun vatns og það getur haft áhrif á vistkerfið. Því er nauðsynlegt að reglur um þetta liggja fyrir við gildistöku laganna.

6. gr.

Í 6. gr. er Umhverfisstofnun falið að gera verndaráætlun fyrir Skútustaðahrepp auk Laxár með eyjum, hólum og kvíslum, allt að ósi árinna við Skjálfandaflóa, ásamt 200 m breiðum bakka meðfram Laxá báðum megin.

Stjórn Landverndar fagnar þessu ákvæði og leggur áherslu á að vinnu við þess áætlun verði hraðað.

Síðar segir að verndaráætlunin skuli gerð í samvinnu við viðkomandi sveitarstjórnir, hagsmunaaðila og umhverfissamtök á svæðinu og stofnanir sem starfa lögum samkvæmt á sviði náttúruverndar, vatnsverndar og veiðinýtingar.

Stjórn Landverndar gerir athugasemd við að samvinna um gerð verndaráætlunarinnar skuli bundin við hagsmunaaðila og umhverfisverndarsamtök á svæðinu. Mývatn og Laxá hafa mikið gildi á landsvísu og alþjóðlega og því nauðsynlegt að samvinna sé ekki einskorðuð við aðila á svæðinu heldur nái jafnframt til aðila utan svæðisins sem starfa á landsvísu s.s. Landverndar, Fuglaverndar og Náttúruverndarsamtök Íslands.

7. gr.

Í 7. gr. er fjallað um Náttúruvannsóknarstöðina við Mývatn og hlutverk hennar skilgreint sem rannsóknir á náttúru og lífríki Mývatns. Þar er ekki getið um umsagnir og ráðgjöf.

Stjórn Landverndar telur skynsamlegt að tilgreina í lögnum að leita beri til rannsóknarstöðvarinnar um umsögn og ráðgjöf um framkvæmdir og aðgerðir sem hugsanleg geta haft áhrif á lífríki vatnsins. Rannsóknarstöðin er og verður áfram miðstöð þekkingar um vatnið og þá þekkingu ber að virkja við mat á áhrifum framkvæmda á svæðinu. Í greinargerð við frumvarpið segir að nefndin sem vann frumvarpið hafi verið sammála um að óheppilegt væri að stjórn stöðvarinnar væri lögbundinn umsagnaraðili um allt er lýtur að framkvæmd laganna um vernd Mývatns. Í þessu frumvarpi er lagt til að nefndin verði lögð miður og því yrði það hlutverk forstöðumanns stöðvarinnar skila umsögn um framkvæmdir.

Bráðabirgðarákvæði II

Í bráðabirgðarákvæði II segir að Umhverfisstofnun skuli þegar hefjast handa við undirbúning friðlýsingu landsvæða sem ekki falla undir löginn en engu síður er mikilvægt að vernda. Skal umhverfisráðherra tilkynna landeigendum og viðkomandi sveitarstjórnnum og öðrum hagsmunaaðilum hvað áformað sé að gera í þessu samhengi en að öðru leyti gildi náttúrverndarlögin um alla málsmeðferð.

Stjórn Landverndar telur nauðsynlegt að ákvæði um þetta atriði séu skýrari. Í Skútustaðahreppi er fjöldi náttúruminja sem hafa afar hátt verndargildi vegna mikilvægis fyrir lífríki vatnsins og sem sérstæðar jarðmyndanir og landslag. Hér má vísa til svæða sem falla undir verndarflokka I og II á náttúruverndarkorti fyrir Mývatnssveit. Þar til friðlýsingu á þessum svæðum lýkur þarf að vera í gildi bráðabirgðarákvæði sem kveða á um að ekki megi veita framkvæmda- og byggingaleyfi á þessum svæðum nema að heimild Umhverfisstofnunar liggi fyrir.

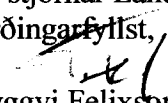
Bráðabirgðarákvæði III

Bráðabirgðarákvæði III felur í sér heimild fyrir hækkun stíflu í Laxá í Aðaldal, að fengnu samþykki Umhverfisstofnunar og Landeigendafélags Laxár og Mývatns, sem og heimild til að hefja mat á umhverfisáhrifum vegna slíkrar hækkunar.

Stjórn Landverndar varar almennt við undanþáguheimildum af þessu tagi í lögum um verndun náttúru, nema brýna og alvarlega nauðsyn beri til. Að mati stjórnarinnar á það að vera almenna reglan, að verndunarlög standi óskert í meginatriðum og afar þung rök þurfi að vera fyrir undanþágum frá þeim og öðrum frávikum. Frekari rök fyrir þessari afstöðu er að finna í yfirlýsingu stjórnar Landverndar frá 9. febrúar s.l. í viðauka. Stjórn Landvernd telur því að fella beri út bráðabirgðarákvæði III.

Fh. stjórnar Landverndar

Virðingarfyllst,

Tryggvi Felixson framkvæmdastjóri

*Viðauki við bréf stjórnar Landverndar til umhverfisnefndar Alþingis,
mars 2004*

Yfirlýsingu stjórnar Landverndar vegna bráðabirgðarákvæðis III:

Laxárvirkjun og lagabreytingar

Umhverfisráðherra hefur lagt fram á Alþingi frumvarp til laga um verndun Laxár og Mývatns. Í tillögunum er bráðabirgðarákvæði sem felur í sér heimild fyrir hækkun stíflu í Laxá í Aðaldal, að fengnu samþykki Umhverfisstofnunar og Landeigendafélags Laxár og Mývatns, sem og heimild til að hefja mat á umhverfisáhrifum vegna slíkrar hækkunar. Ákvæði þetta felur í sér sértæka undanþágu frá lögum um verndun Laxár og Mývatns.

Stjórn Landverndar varar almennt við undanþáguheimildum af þessu tagi í lögum um verndun náttúru, nema brýna og alvarlega nauðsyn beri til. Að mati stjórnarinnar á það að vera almenna reglan, að verndunarlög standi óskert í meginatriðum og afar þung rök þurfi að vera fyrir undanþágum frá þeim og öðrum frávikum. Gildir það sérstaklega um svæði, sem nýtur verndar samkvæmt sérstökum lögum og er alþjóðlegt verndarsvæði, eins og vatnasvæði Laxár og Mývatns. Áformuð undanþága getur leitt til framkvæmdar sem feli í sér umtalsverð inngríp í náttúru svæðisins til viðbótar það sem orðið er.

Í tillögum sem kynntar hafa verið er ráðgert að hækka stífluna um 10 til 12 metra með inntakslóni er næði til 0,25 til 0,35 ferkílómetra til að draga úr sliti á vélum Laxárvirkjunar af völdum sandburðar með myndun sandgildrn.. Áformuð framkvæmd á einnig að bæta rekstur Laxárvirkjana með því að draga úr truflunum vegna ís- og krapastíflna. Jafnframt á framkvæmdin að draga úr óvissu um afhendingu raforku á svæðinu auk þess sem hún eykur samanlagt afla virkjananna úr 27,5 MW í 32,5 MW.

Stjórn Landverndar telur eðlilegt að leitað sé leiða til að draga úr rekstrartruflunum, bæta afkomu virkjunarinnar og auka öryggi í afhendingu raforku á svæðinu. En hafa verður í huga að verndarhagsmunir svæðisins eru verulegir en virkjunarhagsmunir eru takmarkaðir þegar litið er til afls virkjana. Þá má líta á þann kostnað sem felst í núverandi stöðu sem fórnarkostnað virkjunarinnar við að vera í rekstri á vernduðu vatnasvæði. Gildir það enn frekar ef líkur eru á að draga megi úr sandburðinum í tímans rás með landgræðslu og öðrum aðgerðum, þannig að aðeins sé um tímabundinn kostnað að ræða. Þá ætti betri tenging svæðisins við byggðalínu að draga úr óvissu um afhendingu á raforku. Stjórnin telur því að huga þurfi betur að þessum hliðum málsins áður en farið verður að fjalla um hugsanlegar undanþágur eins og felst í tillögu að bráðabirgðaákvæði við lögin.

Stjórn Landverndar hvetur því umhverfisráðherra til að draga tillögu að bráðabirgðaákvæði (ákvæði III) til baka. Stjórnin telur að ekki séu nægar efnislegar forsendur fyrir því að gera tilslakanir af þessu tagi á núverandi lögum um verndun Laxár og Mývatns. Öll umfjöllun um hugsanlegar tilslakanir ætti að bíða þar til verndaráætlun hefur verið gerð fyrir svæðið.

Samþykkt af stjórn Landverndar 9. febrúar 2004